

Násilie problémom diskurzu, diskurz problémom súčasného feminizmu

(„Když říká ne, myslí tím ano.“)

Jemné pohlavie. Stvorenia, ktoré *obšťastňujú mužské oči, uši, srdcia a krmia svojim manželom hladné brušká.* Konflikt medzi tým, aké majú muži od žien očakávania, a tým, čím chcú byť ženy¹, sa zdá byť esenciálnym pre násilie páchané na ženách, ale napokon aj živnou pôdou pre feminizmus. Prečo práve ten dnes nadobúda charakter urážky? Možno je to jeho zredukovaním na nekonečnú vojnu medzi mužským a ženským pohlavím na čele s niekoľkými ukričanými neurotickými hrdinkami. Takáto rétorika iba posilňuje kontroverziu v otázke viny – sú to muži, ktorí nesú zodpovednosť za všetko ženské utrpenie, alebo by naopak ženy mali za seba prevziať všetku zodpovednosť, keď sa hlásajú za také nezávislé a samostatné?

Snažiť sa nájsť odpovede na všetky otázky v tejto dichotómii je mimoriadne zaslepené a de facto nemožné. Jedná sa totiž o omnoho komplexnejší problém, preto sa v mojej eseji budem venovať najprv dialektike medzi ženou ako subjektom a ženou ako objektom v súvislosti s preberaním zodpovednosti², a neskôr dôležitosti solidarity medzi ženami. Tým sa pokúsím dokázať, že dnešnú problematiku vnímania ženy ako koristi či otroka je treba začať riešiť už zvnútra, v samotnom vzťahu žien k ženám.

Samozrejme, vinníkom znásilnenia nie je nikto iný, než násilník³ samotný. Nikomu nedáva žiadna okolnosť právo uspokojovať si na niekom svoje hormonálne chůtky proti vôli danej osoby. Pre efektívne zníženie miery násilia a sexuálneho obťažovania je pochopiteľne potrebné konať u všetkých troch prítomných strán: síce (a) dôslednejšie perzekvovať páchatel'ov, ale tiež už preventívne vzdelávať (b) širokú verejnosť o tom, ako správne reagovať v prípade, že sa stanú svedkom takejto situácie, ako aj (c) samotnú ohrozenú skupinu o rizikách a zachovaní sa v takejto situácii. Pri troche zamyslenia je možné všimnúť si – na prvý pohľad – kontrastnú povahu prvého a tretieho bodu, ktorá nás môže zaviesť bližšie ku koreňom *ženského problému*⁴. V zmysle tohto kontrastu – zatiaľ čo pri dovolávaní sa spravodlivosti (potrestania páchatel'a) je zodpovednosť na subjekte vykonania násilného činu (obet' je iba objektom cudzej vôle), v treťom bode za seba preberá zodpovednosť potenciálna obet' preventívnym správaním (napr. vyhýbaním sa rizikovým situáciám) a stáva sa tak subjektom

¹ MARKUS, M. (1987). The "Anti-Feminism" of Hannah Arendt. *Thesis Eleven*, 17(1), 76–87.

² Podľa interpretácie diela *The Second Sex* autorky Simone de Beauvoir v podcaste dostupnom online na <https://www.youtube.com/watch?v=CmBVwRy8x3s> (26.4. 2020)

³ Pozn.: Pojem „násilník“ rozumejme neutrálne, nevzťahujúco sa k žiadnemu pohlaviu, keďže k sexuálnemu násiliu môže dochádzať aj v rámci queer komunity či, síce ojedinelejšie, zo strany žien k mužom.

⁴ MARKUS, M. (1987). The "Anti-Feminism" of Hannah Arendt. *Thesis Eleven*, 17(1), 76–87.

rozhodovania o svojom osude. Do tejto významovej úrovne zrejme vidí aj kontroverzná feministická autorka Camille Paglia, ktorá tvrdí, že v rámci ženskej emancipácie by ženy mali prestať obviňovať za svoje nešťastie mužov, prestať byť naivnými a chopiť sa zodpovednosti (v rozhovore pre CBC News⁵). Inými slovami, v procese nabrania nezávislosti by ženy mali prejsť z pozície objektu do pozície subjektu rozhodujúcom o svojom osude a nesúcom zaň plnú zodpovednosť, bez hľadania svojho „záchrancu“ vo vyšších autoritách. Paglia však túto *subjektivitu* vníma skutočne subjektívne a povrchné – ignoruje jej relatívnu povahu. Jej spôsobom nazerania na ženskú nezávislosť sa z potenciálnej obeť možno stáva subjekt voči násilníkovi, zd'aleka však nie subjekt v rámci svojho postavenia v spoločnosti či nebudaj voči svojmu vlastnému osudu. Koniec koncov je tak žena znovu iba nútená prijať svoje vopred predurčené „miesto“, stáva sa objektom, podriadeným dlhé roky spoločnosťou udržiavaným obrazom ženy ako sexuálnej koristi. Takýto spôsob prevzatia zodpovednosti nemožno pokladať za *skutočnú emancipáciu* žien, „na tú musia byť ženy emancipované ako *ženy*, teda nie akceptovať ich existujúcu [im prisúdenú] podstatu, ale rozšíriť ju a zmeniť na taký stupeň, ktorý by bol v súlade s ich vlastnými identitami.“⁶ Na to, aby mohli mať ženy *rovné* postavenie v spoločnosti, musia byť najprv akceptované ako *nie rovnaké* – teda majúce rozmanité túžby, potreby a predstavy o svojej úlohe v spoločnosti, majúce rozličné sociálne zázemie, štartovaciu čiaru či fyzické predispozície – a to ako vzhľadom k mužom, tak aj v rámci samotnej ženskej populácie. Paglia akoby úplne odhliadala od faktu, že nie každá žena má rovnaké možnosti na individuálnu emancipáciu a postavenie sa svojmu osudu.

Demonštrovaním *skutočnej emancipácie*, pravdaže, nemá byť cielené provokovanie, zámerné vyhľadávanie nebezpečných situácií alebo ignorovanie zjavného rizika, teda vedomé ohrozovanie vlastnej bezpečnosti a zdravia. No práve Pagliin spôsob vyrovnania sa s týmto každodenným ohrozením poukazuje na to, že proces *skutočnej emancipácie* je stále neukončený. Namiesto rezignácie a pasivity si vyžaduje ešte dlhé roky postupného premieňania spôsobu nazerania na ženy v spoločnosti. Na to je však na čase začať pretvárať dnešný *individualistický* (Pagliin) a *konzumný* štýl feminizmu na solidárnejší a rovnejší.

Komerčný feminizmus, ktorý praktizujú veľké spoločnosti v reklame na svoje produkty, je ukázkovým príkladom plytkosti myšlienky dnešného mainstreamového feministického hnutia. V jeho pozadí sú totiž často tisícky žien vo výrobných podnikoch, pracujúcich v biednych podmienkach za minimálnu mzdu. Za hlavný úspech považujú feministky-kariéristky získanie pozície CEO či pretlačenie sa cez kolektív mužov. Prioritnou aspiráciou by

⁵ dostupné online na <https://www.youtube.com/watch?v=69rgLvitaYM> (26.4. 2020)

⁶ MARKUS, M. (1987). The “Anti-Feminism” of Hannah Arendt. *Thesis Eleven*, 17(1), 76–87.

ale malo byť čo najglobálnejšie oslobodzovanie žien. Práve tie, ktoré majú tú možnosť, by mali byť iniciatívne a súdržné. Ženská politika by sa nemala robiť kariéristicky, ale s motívom dosiahnutia spravodlivosti, zo solidarity k „utláčaným“ a „vykorisťovaným“. Bez sociálnej rovnosti je samotný feminizmus iba ilúziou ženskej emancipácie, ženskej emancipácie iba pre „tie vyvolené“. Aj Paglia, sama pochádzajúca z robotníckej rodiny, kritizuje buržoázny americký feminizmus, jeho hlavný problém ale vidí v jeho vplyve na naivnosť mladých dievčat, ich utopickú predstavu o dnešnom svete, nevedomosť a zaslepenosť. Jej teória zmocnenia sa kontroly nad svojim osudom je však prevažne aplikovateľná práve len na túto buržoáznu spoločnosť, zachytáva riešenie iba úzkeho výseku problému, pričom aj to si v jej filozofii svojim spôsobom protirečí (konflikt medzi prebráním zodpovednosti na jednej strane a pasívnym prijatím skutočnosti na druhej strane), nie je ani zďaleka riešením násilníckych tendencií voči ženám v spoločnosti.

Ak teda nechceme riešiť problém sexuálneho násillia páchaného na ženách iba povrchovo alebo, v horšom prípade, liečiť už iba jeho následky, je nevyhnutné začať sa naňho pozeráť komplexnejšie, rozumieť ho v širších súvislostiach a pátrať hlbšie po príčinách. Iba vzájomná solidarita a rovnosť nás môže doviest' k väčšiemu porozumeniu, k väčšej konzistentnosti, istote a autenticite. Je to jediný spôsob, ako zmeniť spoločenský diskurz a dosiahnuť to, že naše „nie“ bude mať význam slova „nie“ aj pre všetkých ostatných okolo nás.

Použité zdroje:

MARKUS, M. (1987). The “Anti-Feminism” of Hannah Arendt. *Thesis Eleven*, 17(1), 76–87. (dostupné online na <https://doi.org/10.1177/072551368701700106> dňa 26.4. 2020)

Episode #089 Simone De Beauvoir (podcast dostupný online na <https://www.youtube.com/watch?v=CmBVwRy8x3s> dňa 26.4. 2020)

Episode #106 ... Simone De Beauvoir – The Ethics of Ambiguity (podcast dostupný online na <https://www.youtube.com/watch?v=LPhpL-PrWXU> dňa 26.4. 2020)

Episode #107 ... Simone De Beauvoir pt. 3 – Responsibility (podcast dostupný na <https://www.youtube.com/watch?v=cVy9DiLBcZg> dňa 26.4. 2020)